

8. Червона книга України. Рослинний світ. – К. : Українська енциклопедія, 1994. – 608 с.
9. Царик Й.В., Солодкий В.Д. Програма розвитку заповідної справи Чернівецької області // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. – 2008. – № 48. – С. 83-89.
10. Шутак Г.Д. Екологізація природокористування як визначальний фактор збереження біорізноманіття Буковини. // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Сер. : Біологія. – Чернівці : Вид-во "Рута". – 2008. – Вип. 373. – С. 222-230.
11. Шутак Г.Д., Солодкий В.Д., Сівак В.К. Карпатська конвенція і розвиток заповідної справи на Буковині : монографія. – Чернівці : Вид-во "Зелена Буковина", 2009. – 128 с.

УДК 332.1:330.341.1

Доц. О.Б. Жихор, канд. екон. наук – Інститут
регіональних досліджень НАН України

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Обґрунтовано механізм реалізації політики інноваційного розвитку регіону, запропоновано найголовніші його принципи та завдання. Звернуто увагу на створення в Україні єдиного органу виконавчої влади для проведення виваженої державної регіональної інноваційної політики.

Ключові слова: механізм, принципи, завдання, регіональна інноваційна політика.

Assoc. prof. O.B. Zhyhor – Institute of Regional Researches NAS of Ukraine

Policy realization mechanism of innovative region development

Grounded mechanism of realization of policy of innovative development of region, the most important his principles and tasks are offered. Paid a regard to creation in Ukraine of single organ of executive power for conducting of the weighed public regional innovative policy.

Keywords: mechanism, principles, tasks, regional innovative policy.

Актуальність теми. Реалізація інноваційної політики в регіонах досі здійснюється фрагментарно, хаотично, залежно від сформованої інноваційної інфраструктури та дій органів влади, місцевого бізнесу, характеризується низьким (недостатнім) рівнем залучення інтелектуального потенціалу регіону та слабкими міжрегіональними зв'язками.

Пошуки шляхів поліпшення ситуацій у інноваційній сфері, наявність в науковій літературі та урядових документах різноманітних підходів до підвищення ефективності регіональної інноваційної політики підводять до думки, що без розроблення організаційно-економічного механізму, здатного поєднати всі аспекти інноваційного процесу, покращення досягнути не вдасться.

Аналіз останніх наукових досліджень. У розвиток ефективного організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю значний внесок зробили такі провідні вітчизняні вчені як О. Алимов, О. Амоша, П. Борщевський, А. Валюх, В. Геєць, Б. Данилишин, Е. Зінь, С. Ілляшенко, М. Корецький, Л. Федулова та інші.

Невирішеність проблемних питань розвитку інноваційної діяльності в регіонах та потреба удосконалення управління нею зумовила нагальність дослідницького пошуку розроблення дієвого механізму реалізації та стимулювання інноваційної регіональної політики.

Метою дослідження є розроблення дієвого механізму реалізації політики інноваційного розвитку регіону.

Викладення основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що судячи з довідкової літератури за терміном "механізм" (у перекладі з грецької – знаряддя, машина) ховається низка різнозмістовних понять. Ми наведемо лише ті, які можуть знадобитися для окреслення суті організаційно-економічного механізму реалізації та стимулювання інноваційної регіональної політики. Наприклад, механізм трактують як систему елементів (ланок), в якій рух одного чи кількох елементів (ведучих) спричинює детерміновані рухи інших елементів системи. Механізм тлумачать і як внутрішню будову (структуру), систему чого-небудь, наприклад, механізм державного управління. Механізмом називають і сукупність станів, з яких складається процес, який є, по суті, наслідком функціонування механізму, наприклад, інноваційний розвиток регіонів. Така головна суть поняття "механізм", який проник в наукові економічні праці в постсоціалістичних країнах у 60-х роках ХХ ст. Тоді обґрунтовувалися "господарський механізм економічної системи", "фінансовий механізм", "механізм управління", "господарський механізм", "механізм соціально-економічного розвитку" тощо. Цікаво, що у трактуваннях зазначених понять робилися різні акценти: в одних випадках – на сукупності станів системи, в інших – на головних рушійних сил зміни станів системи.

Термін "механізм" активно використовується і в ринковій економіці, в умовах якої організаційно-економічний механізм повинен враховувати сукупність суб'єктів, організаційних, економічних, ресурсних, правових, методичних та інших його складових елементів, форм взаємодії з урахуванням впливу об'єктивно виниклих мотивів поведінки і суб'єктивних інтересів, а також послідовності реалізації заходів, спрямованих на підвищення інноваційного розвитку регіону [1].

Л.І. Федулова вважає головним напрямом інноваційної політики вдосконалення механізмів програмно-цільового фінансування, зокрема визначення нових пріоритетів і критичних технологій та інструментів стимулювання інноваційної діяльності (венчурні фонди, технопарки, непрямі механізми регулювання), увага до кадрових проблем науки [2].

Як вважають Е. Зінґ та А. Валюх, одним з першочергових завдань побудови механізму розвитку регіональної інноваційної діяльності має стати створення на державному рівні правового й економічного механізмів розробки і впровадження новітніх технологій та інновацій у практичну діяльність [3]. Завданнями економічного механізму вони вважають:

1. Формування економічної політики щодо використання новітніх технологій, напрямів і пріоритетів, а також їх підтримки.
2. Визначення реальних і перспективних джерел фінансових ресурсів, потрібних для реалізації передбачених напрямків розроблення та запровадження новітніх технологій: централізоване фінансування, державна підтримка; зовнішні та внутрішні інвестиції; кошти сектора домашніх господарств (населення); кошти банківської та фінансової системи (кредити, вільні кошти); інші джерела фінансових ресурсів.

3. Стимулювання та розвиток "венчурного підприємництва" як особливої форми фінансового капіталу.
4. Розроблення конкретних відповідних етапам інноваційного процесу – економічних і правових підойм для стимулювання використання вже наявних, а також створення та впровадження перспективних технологій (через податки, кредити, відсотки, бюджет, ціни, мита, субсидії тощо).
5. З огляду на важливе місце матеріальних і трудових ресурсів у ресурсному забезпеченні створення новітніх технологій пропонується спрогнозувати обсяг вітчизняних матеріальних ресурсів, що дасть змогу визначити внутрішні та зовнішні матеріальні ресурси, на які слід розраховувати в майбутньому під час розроблення та запровадження новітніх технологій; здійснити підготовку та перепідготовку необхідних кадрів, які б відповідали потребам створення теоретичних основ розроблення новітніх технологій, їх впровадження і практичного використання для виробництва нових товарів і надання послуг.

У вітчизняній практиці реалізації регіональної інноваційної політики є достатньо напрацювань, які б могли лягти в основу Концепції механізму реалізації політики інноваційного розвитку регіонів.

Зазначимо, що запропонована нами Концепція повинна враховувати національну інноваційну політику, модель якої ми обґрунтували вище, і узгоджуватися з державною регіональною політикою з метою забезпечення виконання поставлених завдань у обох концепціях та посилення уваги до проблем регіонального розвитку на всіх рівнях влади.

Потрібно визначити два напрями побудови та реалізації організаційно-економічного механізму реалізації політики інноваційного розвитку регіону. Ці напрями окреслені у розробленій автором моделі національної інноваційної політики розвитку регіонів України, яка базується на концепції дуального характеру політики їх інноваційного розвитку: з одного боку, інноваційна політика повинна активізувати впровадження інноваційних елементів в управління регіональним розвитком (політика управлінських інновацій); з іншого повинна забезпечувати розвиток регіонів за допомогою поширення інновацій та ефективного використання інноваційного потенціалу регіону (політика регіонально-економіко-соціальних інновацій). Як впливає з нашого доведення, оптимальне поєднання цих двох складників забезпечуватиме дієвість інноваційної політики в Україні.

Отже, розроблення Концепції механізму реалізації політики інноваційного розвитку регіонів як документа, що визначає головні умови здійснення інноваційної політики, має на меті формування ефективного організаційно-економічного, фінансового та інституційного механізму, який здатний вирішити два блоки завдань: розроблення заходів організаційного характеру стимулювання інноваційної діяльності в регіонах та впровадження інновацій в самій системі регулювання та управління інноваційною сферою.

Ми окреслили найголовніші принципи розроблення Концепції механізму реалізації політики інноваційного розвитку регіонів, а саме: узгодженість інтересів регіональної інноваційної політики з національними пріоритетами державної політики та світовими мегатрендами у розвитку інноваційної

сфери; послідовність у здійсненні заходів з реалізації інноваційної політики з метою економії ресурсів та логіки здійснення модернізаційних та трансформаційних перетворень економіки; пріоритетність реалізації тих заходів, що визнані невідкладними для регіону на конкретний період.

Завданнями Концепції, на наш погляд, є: покращання нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності, механізмів її стимулювання, системи інституціональних перетворень та удосконалення захисту прав інтелектуальної власності; сприяння залученню ефективних інвестицій у інноваційну діяльність, скерування інвестиційних ресурсів у вищі технологічні уклади з метою структурної перебудови економіки; забезпечити перерозподіл ресурсів із застарілих і традиційних виробництв у нові види економічної діяльності, що здатні забезпечити багаторазове підвищення продуктивності праці, ресурсозбереження тощо; впровадження нових просторових форм інновацій для покращання інноваційного середовища регіону; збереження, відтворення та примноження інноваційного потенціалу регіонів шляхом підвищення кваліфікації кадрів, започаткування безперервної освіти, орієнтацію нових фахівців на потреби місцевого та світових ринків високих технологій; підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів з пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку; підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних науково-технологічних та інноваційних розроблень, виведення їх на світовий рівень; реалізація критичних технологій і регіональних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, здатних трансформувати галузеву структуру економіки регіону на новій технологічній основі; збереження довкілля, забезпечення збалансованого розвитку регіону на основі впровадження інновацій у всі сфери життєдіяльності людини; впровадження "проривних" інноваційних проектів, що забезпечують досягнення високої якості життя населення; залучення інновацій в управління науково-технічною та інноваційною діяльністю.

В основі успішної реалізації Концепції є формування дієвого механізму реалізації політики інноваційного розвитку регіонів та запровадження моніторингу з її реалізації.

На думку експертів, реалізація ефективної регіональної інноваційної політики в Україні потребує певного вдосконалення організаційної структури управління у сфері науково-дослідної та інноваційної діяльності. Всі основні заходи мають бути спрямовані на реформування функцій центральних та місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, забезпечення структурної повноти їхніх повноважень, більш чітке визначення завдань і прав, механізму координації їх взаємодії між собою та з іншими органами влади. Так, вони стверджують, що в питаннях удосконалення організаційної структури управління у науково-технологічній та інноваційній сферах, до сьогодні залишаються актуальними пропозиції викладені в "Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України", затвердженій постановою Верховної Ради України від 13.07.1999 р., № 916-XIV [3].

Вважаємо, такий підхід потребує доповнення та обґрунтування, оскільки за час реалізації згаданої Концепції відбулися значні зміни у розвитку інноваційної сфери у нашій державі, з огляду на які варто робити поправки

до формування механізму реалізації інноваційної політики, яка потребує сприяння інституціональним інноваціям для переходу на новий якісно вищий рівень розвитку інноваційної діяльності. Такі пропозиції враховано під час розроблення проекту Стратегії розвитку інноваційної діяльності України, яку пропонується винести на обговорення на парламентські слухання 17.06.2009 р.

Реалізацію інноваційної політики держави на сьогодні здійснюють центральні органи виконавчої влади: Державне агентство України з інвестицій та інновацій; Міністерство економіки України; Міністерство освіти й науки України; Міністерство промислової політики [4]. Єдиного органу, який би відповідав за реалізацію державної, а відтак регіональної інноваційної політики, не існує, а тому і не приділяється належної уваги регіонам з центру, особливо це стосується державної фінансової підтримки.

Вважаємо за доцільне змінити галузевий підхід у розвитку інноваційної діяльності на територіально-галузевий, забезпечивши цим самим більші можливості та повноваження регіональних органів влади у здійсненні ефективної інноваційної політики. Започаткування моніторингу інноваційної діяльності на рівні регіону дасть змогу розробляти внутрішньорегіональні програми стимулювання інноваційного розвитку, порівнювати між собою інші регіони за рівнем розвитку інноваційної сфери, формувати міжрегіональні інноваційні мережі тощо.

Для оцінки реалізації регіональної інноваційної політики в Концепції пропонуємо розробити моніторинг, під яким розуміємо систему заходів із спостереження аналізу та контролю за здійсненням політики. Вважаємо за потрібне удосконалити існуючу систему індикаторів оцінки інноваційних процесів для прийняття рішень в інноваційній політиці шляхом розроблення деяких нових індикаторів та використання існуючих.

Започаткований моніторинг інноваційної діяльності у "Концепції Державної програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки " (Розпорядження Кабміну № 285, 2007 р.) характеризується відсутністю закріплення його діяльності відповідними нормативно-правовими документами та індикаторним забезпеченням. Нами пропонується запровадити аналітично-інформаційну систему, яка б забезпечувала вільний доступ до інформації про перебіг інноваційних процесів у регіонах для прийняття своєчасних рішень щодо регулювання або стимулювання інноваційної діяльності.

Для цього варто доповнити існуючу систему статистичної звітності з інноваційної діяльності новими показниками, які б оцінювали інноваційну діяльність у сфері послуг та сільському господарств, а також розраховувати за аналогом Європейського таблоїду регіональний інноваційний індекс. Такі заходи потребують узгодження статистики й обліку на державному та регіональному рівнях для забезпечення порівняльного аналізу соціально-економічного і науково-технічного, інноваційного розвитку України та зарубіжних країн, а також введення у статистичну звітність оцінки структури економіки за технологічними укладами.

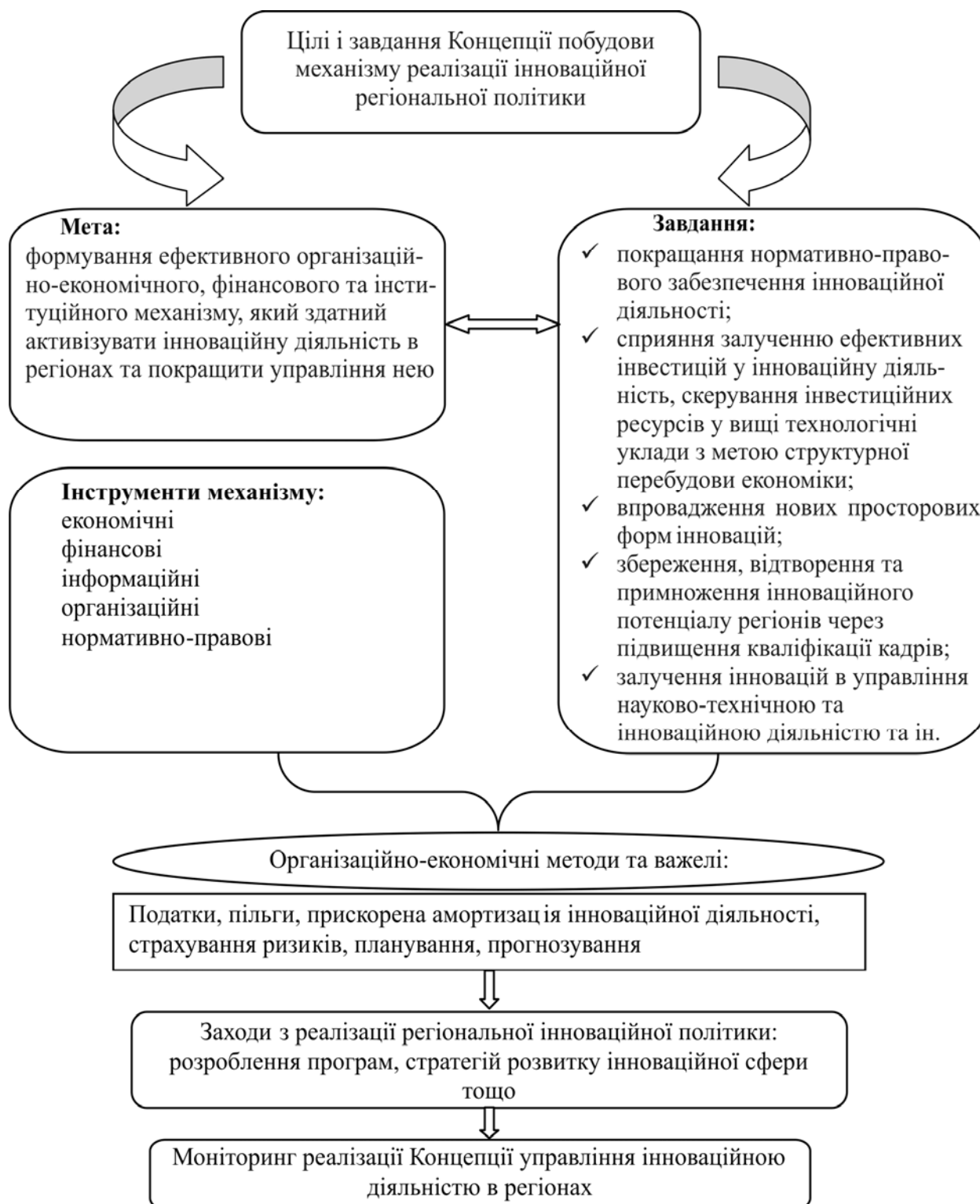

Рис. Модель Концепції формування механізму реалізації інноваційного розвитку регіонів

Концепція формування механізму реалізації політики інноваційного розвитку регіонів виступатиме основою для формування регіональних програм здійснення наукових досліджень, створення і практичного освоєння нових видів техніки і технологій в пріоритетному напрямку інноваційної діяльності для певних регіонів. Надзвичайно важливим завданням здійснення регіональної інноваційної політики є державна економічна, фінансова, правова, інституціональна підтримка регіональних інноваційних пріоритетів.

Механізм реалізації політики інноваційного розвитку регіонів наведено на рис.

Висновки. На завершення зазначимо, що побудова механізму реалізації інноваційного розвитку регіонів потребує охоплення всієї сукупності як вертикальних, так і горизонтальних зв'язків між усіма учасниками інноваційної діяльності, це дало б змогу створити єдиний орган виконавчої влади для здійснення виваженої державної регіональної інноваційної політики.

Література

1. Ковальова Ю.М. Механізм регулювання соціально-економічного розвитку регіону на основі формування кластерів // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 4. – С. 179-187.

2. Федулова Л.І. Фінансова складова в національній інноваційній системі України. / Л.І. Федулова // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 14-21.

3. Зінь Е., Валюх А. Механізм розвитку регіональної інноваційної діяльності. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ashsu.org/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_or=view_page&PAGE_id=403.

4. Федулова Л.І. Інноваційна економіка : підручник [для студ. ВНЗО]. – К. : Вид-во "Либідь", 2006. – 477 с.

УДК 338.439.62 Проф. М.І. Яцків, канд. екон. наук; доц. Т.М. Степура,
канд. екон. наук – Львівська філія Європейського університету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ ТА РІВЕНЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Досліджено основні показники соціально-економічного розвитку Львівської області та їхній вплив на рівень життя населення.

Ключові слова: виробництво, доходи, заробітна плата, витрати споживання, криза, рівень життя.

*Prof. M.I. Yatskiv; assoc. prof. T.M. Stepura – European University,
Lviv department*

The social-economic development of region and the standard of living

The main figures of the social- economic development of Lviv region and their influence on the standard of living are investigated.

Keywords: production, earning, salary, consuming expenses, crisis, standard of living.

Постановка проблеми. Рівень розвитку всіх галузей національної економіки є основою функціонування фінансів держави, її рейтингу на світовому ринку. Одночасно існує значна кореляція цього рівня із соціальним станом, забезпеченням населення товарами продовольчого й промислового походження, а також можливостями цей товар купити, тобто платіжною спроможністю населення. Ця залежність виражається у ланцюжку "виробник – економіка – фінанси – рівень життя населення" та специфіці взаємодії на кожній із ланок. Адже розвиток економіки визначається не лише обсягами виробленого продукту у натуральному чи вартісному виразах, але й спроможністю населення придбати ці блага у певному структурному співвідношенні продовольчих та непродовольчих груп товарів у бюджеті домогоспо-